

УДК 159.9

DOI 10.31494/2412-9208-2022-1-1-416-427

PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF FORMING THE MODERN TEACHER'S PROFESSIONAL IMAGE

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Iryna CHEREZOVA,

Candidate of Psychological
Sciences, Associate Professor

gen_berd@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-6155-6297>

Viktoriia FEDORYK,

Assistant

fedorikvv@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9446-330X>

Berdiansk State Pedagogical
University,

✉ 4, Schmidta street, Berdiansk,
Zaporizhzhia region, 71100

Ірина ЧЕРЕЗОВА,

кандидат психологічних наук,
доцент

Вікторія ФЕДОРИК,

асистент

Бердянський державний
педагогічний університет

✉ вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ,
Запорізька обл., 71100

Original manuscript received: May 23, 2022

Revised manuscript accepted: June 06, 2022

ABSTRACT

The article reveals the psychological aspects of forming the modern teacher's professional image. It has been noted that the new standards of higher education increase the level of attention and requirements for the personality, professionalism and competence of future teacher, that calls out the necessity of forming the new style of social behavior.

The conceptual approaches to forming the modern teacher's professional image are analyzed. It has been noted that this problem was considered by scientists in the context of psychology of individuality, formation of «I-concept» of personality, imageology, forming of pedagogical image and professional image of «I» of the future teacher, pedagogical skills of educators. It has been established that the image is a complex psychological and pedagogical phenomenon, a kind of program of human social behavior and concentrates the most important professional characteristics, which are presented through appearance and professional qualities.

The teacher's professional image is considered as a form of self-expression of the individual holistic image of personality as a realizer of the needs of micro- and macro-society in the educational services, which reveals the most expressive business and personal qualities. The teacher's image is formed gradually and it is a method of influence on personality, a way of self-regulation and self-suggestion, the most important element of preparation for professional activity.

The presented results of the empirical study ascertain that special attention should be focused on higher education, the purpose of which is to train young people competitive in the modern labor market. Therefore, the problem of creating and consolidating a positive image of young specialists who, due to little pedagogical experience, have difficulties with finding the most optimal ways of behavior in professional activities is relevant.

Key words: *image, professional image, structure of professional image, image functions, types of image, teacher's image activity.*

Актуальність проблеми. Одним із пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку вищої освіти є підготовка кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння і впровадження наукових та інформаційних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці. Нові стандарти й вимоги до системи вищої освіти підвищують рівень уваги й вимог до особистості сучасного педагога, його професіоналізму, рівня соціальної мобільності, процесів розвитку особистісної та інформаційної культури. В означеному контексті виникає необхідність формування нового стилю соціальної поведінки майбутнього вчителя, яка б відповідала завданням розвитку суспільства, що вмотивовує розкриття проблеми, пов'язаної з формуванням професійного іміджу сучасного вчителя, й актуалізує потребу її вивчення.

Окремі аспекти проблеми формування професійно-педагогічного іміджу майбутнього вчителя висвітлено науковцями, які досліджували психологію індивідуальності (Б. Ананьєв, В. Мерлін, Є. Рогов, С. Рубінштейн), особливості становлення «Я-концепції» особистості (Р. Бернс, А. Маслоу, К. Роджерс), специфіку сприйняття людиною та соціальної перцепції (Л. Божович, Л. Виготський, Б. Ломов), концептуальні засади та практичний інструментарій іміджології (П. Берд, Л. Браун, Ф. Джефкінс, А. Панасюк, В. Шепель), сутність професійного іміджу фахівця та особливості його ефективної самопрезентації (І. Альохіна, В. Бебік, М. Вудкок, Ф. Кузін, Д. Френсіс), формування педагогічного іміджу та професійного образу «Я» майбутнього педагога (І. Володарська, Н. Гузій, А. Морозов, С. Панчук, О. Чебикін), закономірності становлення педагогічної майстерності освітянських кадрів та формування важливих якостей майбутніх менеджерів освіти (І. Зязюн, Г. Закорченна, Н. Кузьміна, А. Макаренко, В. Сухомлинський).

Мета статті – на основі теоретичного аналізу та емпіричного дослідження виявити психологічний контент та структуру професійного іміджу сучасного вчителя.

Виклад основного матеріалу. У зарубіжній фаховій літературі термін «імідж» (від англ. *image* – образ, зображення, відображення) ужито в значенні, яке можна було б сформулювати як відображення в психіці людини у вигляді образу сукупності певних матеріальних та ідеальних характеристик об'єкта чи явища [10 : 258-263]. Більшість вітчизняних фахівців інтерпретують імідж як загальний компенсуючий механізм психологічної активності особистості, що містить цілеспрямований образ, покликаний здійснювати певний емоційно-психологічний вплив на людину [1; 3; 4; 6; 10].

Аналіз наявних досліджень показує, що термін «імідж» вживається в таких основних значеннях: зовнішній вигляд, образ, зовнішність людини; наочне уявлення про когось чи щось, що виникає в уяві чи думках;

форма сприйняття та відтворення свідомістю явищ об'єктивної дійсності; відображення в психіці людини у вигляді образу тих чи інших характеристик певного об'єкта та ін. [6; 11].

З усіх тлумачень поняття «імідж» найбільш імпонує визначення А. Калюжного як образ, уявлення, отримане методом асоціацій, що наділяє об'єкт додатковими цінностями, які не мають підстав у реальних властивостях самого об'єкта, але володіють соціальною значущістю для його сприймання. Щодо педагогічного іміджу, то такий образ створюється відповідно до уявлень педагога про ідеальну манеру професійної діяльності, спілкування, зовнішнього вигляду і активно впливає на формування професійно-педагогічної культури. Він вимагає від педагога формування індивідуального власного стилю діяльності та оволодіння сучасними технологіями самопрезентації. При формуванні іміджу вчителя реальні якості переплітаються з тими, які приписує йому оточення. Імідж охоплює зовнішність, манеру одягатися, стиль спілкування, поведінки, мислення тощо. Інакше кажучи, це мистецтво «керувати враженнями» [7 : 15-19].

Імідж вчителя визначає його місце в структурі суспільних, фахових та особистісних стосунків. Виділяють такі *групи функцій іміджу*: ціннісні (особистісного зростання, комфортизації міжособистісних стосунків, психотерапевтична); технологічні (виокремлення кращих особистісно-ділових якостей, міжособистісної адаптації, мінімізації та усунення негативних характеристик, організації уваги, подолання вікових меж); інші (психологічного захисту, соціального тренінгу, соціально-психологічного впізнавання, ілюзорно-компенсаційна) [3 : 14-15].

У психолого-педагогічній науці виокремлюють такі *види іміджу*:

1. Особистісний – імідж педагога, зумовлений його внутрішніми та особливими індивідуальними рисами (самоімідж і необхідний імідж).

2. Професійний – імідж учителя, детермінований його професійними якостями.

3. Сприяманий – імідж педагога очима оточуючих. Учитель може не знати, як реально до нього ставляться, тому цей тип іміджу стосується ідентифікації його особистості з обраним педагогічним фахом.

4. Дзеркальний – імідж педагога, що відповідає його уявленню про себе.

5. Корпоративний – імідж закладу освіти, у якому працює вчитель. Недоліком такого варіанту іміджу є мінімальне врахування сторонньої думки та відсутність самокритики.

6. Потоковий – імідж, зумовлений думкою сторонніх осіб, «поглядом збоку». Проте недостатня поінформованість, незрозуміння й упередження спричинюють плітки та домисли, які також формують імідж.

7. Ідеальний – імідж, що відповідає уявленням оточуючих про ідеал педагога.

8. Бажаний – імідж, до якого прагне вчитель. Він пояснюється намаганням особистості викликати певну психологічну готовність в оточуючих діяти певним чином щодо неї. Цей імідж є особливо важливим

для молодих учителів, які тільки розпочали свою педагогічну діяльність [1; 3; 7].

Структура іміджу вчителя є полікомпонентною, а його сутнісними складниками визначено такі [8 : 65-74]: внутрішнє «Я» (внутрішній образ учителя, що відповідає обраному фаху та виявляється в його професійній культурі й мисленні, емоційності та творчому настрої, привабливості й вишуканості, внутрішній стійкості, гідності, мобілізації тощо); використання вербальних і невербальних засобів спілкування (жести, міміка, пантоміміка, інтонація, «магія слова», темпоритм мовлення – все, що має привертати увагу учнів до вчителя, викликати довіру і налаштовувати їх до активної взаємодії); зовнішній вигляд учителя (засвідчує ціннісні риси, які в гармонійному поєднанні з педагогічним артистизмом створюють позитивний образ учителя, сприяють формуванню гарного враження і репутації, допомагають виявити себе не тільки привабливою людиною, але й чудовим педагогом).

Зазначимо, що імідж не формується спонтанно, а є результатом цілеспрямованої роботи вчителя над собою в контексті вибудови взаємопоєднаних компонентів: когнітивного, габітарного, комунікативного або вербального та кінетичного. Формування іміджу – процес, для якого характерні всі компоненти процесуальності, а саме: цілемотивований, когнітивний, діяльнісний та оцінно-рефлексивний. Результатом ефективності цього процесу є створений образ або імідж.

Особистісно-професійний імідж учителя реалізується в процесі *іміджевої діяльності* як різновиду професійно-педагогічної діяльності, яка здійснюється засобами особистісно-професійного іміджу. Залежно від об'єкта іміджевого впливу ця діяльність поділяється на внутрішню (іміджотворчу) і зовнішню (іміджоперетворювальну).

1. *Іміджотворча діяльність* – це рефлексивно-творча діяльність учителя, особистісно-професійний імідж з метою особистісного самозростання та професійного самовдосконалення. Під впливом іміджотворчої діяльності відбувається інтенсивний розвиток особистісних і професійно значущих іміджевих характеристик учителя, стверджується його іміджева позиція в педагогічному процесі.

2. *Іміджоперетворювальна діяльність* – організаційно-творча діяльність педагога, націлена на учнівську аудиторію (аудиторію іміджу) та шкільне середовище. Використання особистісно-професійного іміджу з такою метою забезпечує вдосконалення іміджевої поведінки вчителя та гуманізацію освітнього середовища. Інструментами (засобами) іміджоперетворювальної діяльності вчителя є іміджевий вплив та іміджева взаємодія, внаслідок яких у школярів формуються позитивні іміджеві якості, підвищується рівень навчальних досягнень і вихованості [2 : 100-108].

Рушієм формування професійного іміджу сучасного вчителя є мотивація, що спонукає до досягнення поставленої мети. Мотив і мета утворюють своєрідний вектор діяльності, визначаючи її напрям та величину зусиль особистості. Цей вектор виступає в ролі системоутворювального

чинника, що організує весь комплекс психічних процесів і станів, які формуються та розкриваються в процесі іміджевої діяльності.

Формування професійного іміджу є системою соціального формування поведінки засобом ментальних стереотипів і символів. На думку Н. Гузій, наступним системоутворювальним чинником та однією із закономірностей формування педагогічного іміджу можна вважати естетичні якості особистості вчителя. Естетичний потенціал педагогічної культури дозволяє вчителю позбавитися унітарності в розв'язанні професійних задач, допомагає вирішувати їх за законами краси та досконалості, гармонізує педагогічний інтелект, емоційну, вольову й мотиваційну сфери професійної самосвідомості вчителя [5 : 85-86].

На тенденції естетизації соціальної реальності акцентує увагу й І. Шишова, зазначаючи її поширення як у простір соціуму, так і у внутрішній світ людини. Актуальність іміджу авторка пояснює зростанням ролі міжособистісного спілкування в житті суспільства, «тому імідж сьогодні – це інструмент спілкування, актуальний запит суспільства та особистості» [12 : 843].

Імідж може формуватися на основі даних зовнішності людини та її психологічних характеристик як за першим уявленням, так і в процесі взаємодії. Його формування є досягненням впливу зовнішніх якостей і виразності внутрішнього образу педагога на особистість. Змальовування, створення та розігрування образу назовні – все це передбачає володіння прийомами матеріалізації іміджу, знаходження нової форми образу, контуру, силуету, конфігурацій, що потребує «прописування зовнішніх фарб», безпосереднього ситуативного «обігрування» внутрішніх якостей через володіння технікою мінісцени [4 : 630-634].

Іміджорформувальну діяльність сучасного вчителя можна розглядати як вияв зони найближчого розвитку, «визначення образу на зростання». Весь процес формування нового іміджу можна розподілити на чотири етапи: імідж-аналіз, імідж-креатив, імідж-дизайн та імідж-промоушн. Спочатку проводиться аналіз зовнішності та якостей людини, її потенціалу, можливостей, а згодом знаходиться ідея перевтілення. Після цього будується «нова картинка», яка через певний час буде представлена суспільству [10 : 258-263].

Спроби створити імідж – це спосіб самовиховання, розуміння своїх можливостей. Роботу з формування іміджу можна уявити у вигляді наступної моделі: визначення сильних та слабких сторін особистості, формування образу на основі підсилення позитивних сторін, переведення потрібних характеристик у вербальну, візуальну та процесуальну форму [9 : 257].

Під час презентації свого професійного образу в педагогічному спілкуванні перед учителем постає низка завдань вербальної комунікації, що включають прояв лекторської майстерності (встановлення контакту з аудиторією, логічність, інформативність, доступність викладу інформації), навчання основам мистецтва й культури мовлення (планування виступів, їх змістовність, аргументованість, доречність, рівень словникового запасу), дотримання принципів суб'єкт-суб'єктних

відносин (безоцінне ставлення до співрозмовника і повне прийняття його особистості, використання технік активного слухання, використання «Я-висловлювань», рефлексія).

До основних засобів невербального впливу на суб'єктів спілкування належать: паралінгвістичні (тембр, висота, гучність голосу), естралінгвістичні (зітхання, паузи, сміх, кашель), візуальні (спрямування погляду, його тривалість, міміка), кінетичні (хода, рухи ніг, рук, тулуба).

За В. Олексенко [10], *етапами формування професійного іміджу є:*

1. Сприйняття образу, на основі якого буде будуватися цілісний імідж.
2. Аналіз інформації та уявна корекція сприйнятого образу відповідно до ідеального образу та індивідуальних особистостей того, хто сприймає.
3. Використання (примірювання, програвання) окремих елементів бажаного іміджу: стилю спілкування, техніки володіння жестами, одягу тощо.
4. «Вживання», «входження в образ».
5. Привласнення та індивідуалізація обраного (бажаного) образу.

Особистісно-професійний імідж учителя характеризується як позитивний і негативний. Характер іміджу значною мірою зумовлений внутрішньою сутністю педагога (високою професійною самооцінкою, потребою в самореалізації, гнучкістю в пошуку творчих альтернатив) та залежить від вибору засобів впливу на суб'єктів освітнього процесу. Педагогу з позитивним іміджем притаманні риси власної гідності, самоповаги, відповідальність за себе й інших, активна професійна позиція тощо.

Результати дослідження. У нашому дослідженні брали участь 56 здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Бердянського державного педагогічного університету спеціальностей 013 Початкова освіта, 053 Психологія, 035 Філологія, 014 Середня освіта (Хореографія), 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) (1 курс). Для виявлення психологічних аспектів професійного іміджу здобувачів нами був розроблений опитувальник «Мій професійний імідж», який являє собою перелік питань щодо розуміння поняття та структури професійного іміджу, сформованості/несформованості якостей професійного іміджу.

Дослідження розуміння поняття «професійний імідж» показало, що більшість респондентів пов'язує його з певним видом професійної діяльності, зовнішніми характеристиками людини як представника певної професії, враженням, яке викликає людина як представник певної професії («Це уявлення про людину як представника певної професії», «Певний образ, що відповідає професії», «Феномен образу конкретної професії», «Зовнішній вигляд і поведінка людини», «Враження, яке викликає людина у своїх колег та керівництва» та ін.). Результати емпіричного дослідження розуміння поняття «професійний імідж» наочно представлені на рисунках 1, 2.

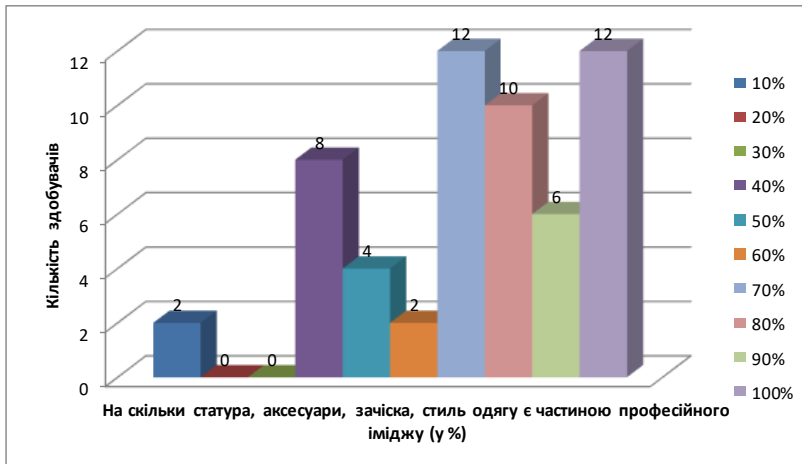

Рис. 1. Статура, аксесуари, зачіска, стиль одягу як частина професійного іміджу (n=56)

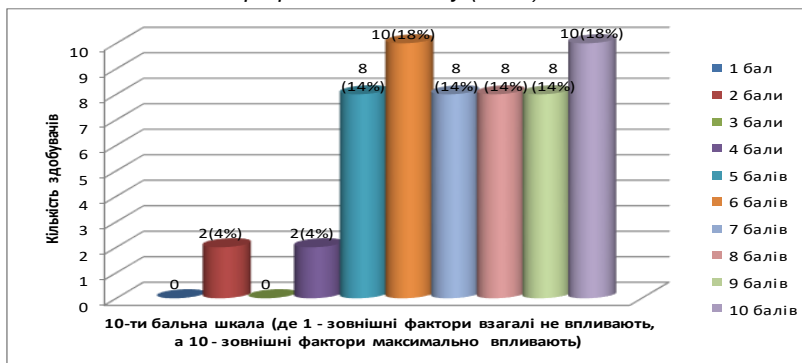

Рис. 2. Вплив зовнішніх факторів на формування професійного іміджу (n=56)

Виявилось, що для більшості здобувачів вищої освіти важливими якостями професійного іміджу, які б вони хотіли сформувати, є артистизм, мобільність, впевненість, комунікативність, витримка, критичне мислення тощо. Серед необхідних умінь були відзначені вміння керувати своїми емоціями, самопрезентації, мовленнєві (вміння говорити перед великою аудиторією), готовність діяти у складних ситуаціях. Також були зазначені фахові знання та професійна компетентність як основа побудови власного професійного іміджу (див. рис. 3).

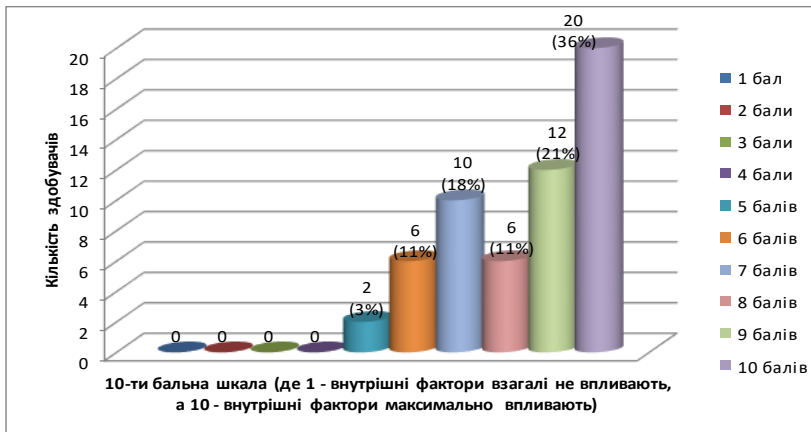

Рис. 3. Вплив внутрішніх факторів на формування професійного іміджу (n=56)

Визначаючи вже сформовані особистісні якості власного професійного іміджу, здобувачі вищої освіти зазначили наступні: стриманість, цілеспрямованість, охайність, стресостійкість, емпатія, ввічливість, довіра до людей, щирість та ін. Проте найбільше респондентів акцентували увагу на організаторських та комунікативних здібностях (див. рис. 4).

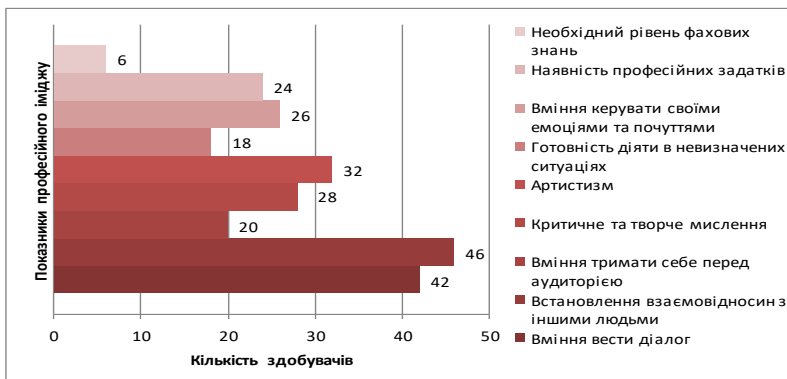

Рис. 4. Показники професійного іміджу, які на думку здобувачів освіти у них вже сформовані (n=56)

Висновки. 1. Імідж є складним багатовимірним феноменом і має соціально-психологічну природу, оскільки є результатом роботи психіки і спирається на індивідуальний та груповий досвід. Імідж педагога розглядається в рамках професійного іміджу і є особистісним

феноменом, що відображає значущі особливості особистості, професійну діяльність і спілкування, поведінку і зовнішній вигляд. Актуальність створення педагогічного іміджу педагога обумовлена необхідністю конкурувати в сучасному освітньому просторі та можливістю успішної самореалізації в професійній діяльності.

2. Процес побудови іміджу сучасного вчителя є досить складним, що пояснюється впливом на нього сукупності факторів: можливостей учителя, освітніх завдань, особливостей інформаційних каналів, ментальних стереотипів, суб'єктів освітньої взаємодії тощо. Імідж педагога формується поступово і є прийомом впливу на особистість, способом саморегулювання та самонавіювання, найважливішим елементом підготовки до професійної діяльності.

3. Формування іміджу відбувається свідомо та цілеспрямовано, тому цей процес потребує постійного управління, що передбачає конструювання позитивного образу педагога, імплементацію бажаних характеристик у його поведінкову форму, мотиваційно-ціннісну спрямованість та комплексну систему оцінювання. Імідж повинен знайти власне існування, стати окремою цінністю і використовуватися не лише при слушній нагоді, а бути основою професійного розвитку вчителя.

4. Індивідуальний імідж формується в процесі соціальних комунікацій, тому важливу роль у його створенні відіграє рівень комунікативної компетентності вчителя. Професійно грамотне педагогічне спілкування можливе за допомогою сформованих перцептивних умінь. Відсутність культури педагогічного спілкування або її низький рівень призводять до конфліктних ситуацій, напруженості у взаємовідносинах.

5. Особлива увага має бути зосереджена на вищій ланці освіти, мета якої полягає в підготовці молодих кадрів, які володіють високим рівнем компетентностей, мають ґрунтовні знання з обраного фаху та суміжних галузей професійної діяльності, готові до безперервного навчання та вдосконалення, що забезпечить їхню конкурентоздатність на сучасному ринку праці. У зв'язку з цим, актуальними постають питання створення та закріплення позитивного іміджу молодих фахівців, які відчують труднощі з пошуком найбільш оптимальних способів поведінки в професійній діяльності.

6. Отримані нами результати експериментального дослідження психологічних аспектів професійного іміджу здобувачів вищої освіти Бердянського державного педагогічного університету дозволяють констатувати наступне: по-перше, всі опитувані розуміють значення професійного іміджу вчителя в сучасному освітньому просторі; по-друге, в структурі професійного іміджу респонденти виділяють зовнішній та внутрішній компоненти; по-третє, здобувачі вищої освіти усвідомлюють власні індивідуальні якості та готові до самовдосконалення з метою формування професійного іміджу як особистісного утворення. Також, результати дослідження свідчать про необхідність подальшої

індивідуальної та групової роботи щодо формування професійного іміджу майбутніх учителів.

Перспективи подальших наукових розвідок. Перспективи дослідження професійного іміджу вбачаємо у поглибленому вивченні конкретних сфер іміджотворчальної діяльності в контексті практики, яка тісно пов'язана з утворенням найбільш соціально запитуваних його типів. Окрім того, імідж вимагає докладних досліджень і як особистісний феномен, і як явище створення колективного образу. Окремим завданням вважаємо розробку програми спеціального навчального курсу з формування іміджу майбутніх учителів та його впровадження у систему фахової підготовки здобувачів вищої освіти.

Література

1. Волинець І. М. Особистісний імідж сучасного педагога загальноосвітнього навчального закладу. *Народна освіта*. 2016. Вип. 1. С. 32-36. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/NarOsv_2016_1_6.
2. Довга Т. Елементи іміджотворчості у навчально-професійній діяльності майбутнього вчителя початкової школи. *Людинознавчі студії* : зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Педагогіка». Випуск 3/35 (2016). С.100-108.
3. Довга Т. Я. Імідж сучасного вчителя : навч. посібн. Кіровоград : ПП «Ексклюзив-Систем», 2014. 144 с.
4. Євтушенко Г. В. Імідж сучасного викладача: сутність та особливості формування. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 11. С. 630-634.
5. Зінченко В. Імідж учителя, або психологія одягу. *Відкритий урок : Розробки. Технології. Досвід*. 2008. № 4. С.85-86.
6. Калюжний А. А. Особливості побудови професійного іміджу. *Вісник Державного університету управління*. Серія : Соціологія і керування персоналом. № 3 (19), 2010. С. 59-63.
7. Калюжний А. А. Соціально-психологічні механізми побудови іміджу. *Вісник Державного університету управління*. Серія : Соціологія і керування персоналом. № 2 (13), 2015. С. 15-19.
8. Ковальчук Л. Формування іміджу майбутнього вчителя у процесі вивчення педагогічних дисциплін в класичному університеті. *Вісник Львівського університету*. Серія : Педагогічна. 2007. Вип. 22. С. 65-74.
9. Костева Т. Б. Роль іміджу в професії соціального працівника. *Наукові праці. Педагогіка* : науково-методичний журнал ЧДУ імені Петра Могили. 2016. Т. 269. С. 257.
10. Олексенко В. Формування професійного іміджу сучасного вчителя. *Проблеми освіти*. 2015. Вип. 84. С. 258-263. URL : <https://imzo-journal.org.ua>
11. Рюкле Х. Ваша таємна зброя в спілкуванні. Міміка, жест, рух. Київ : Інтерексперт, 2006. 120 с.
12. Шишова І. О. Імідж як компонент психологічної культури майбутнього педагога. *Проблеми сучасної психології*. Зб. наук. праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Ін-т психології імені Г. С. Костюка НАПН України / за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. Вип. 18. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2012. С.842-851.

References

1. Volynets' I. M. (2016). *Osobystisnyy imidzh suchasnoho pedahoha zahal'noosvitn'oho navchal'noho zakladu* [Personal image of a modern teacher of a

comprehensive educational institution]. *Narodna osvita – Public education*, vyp. 1, 32–36. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/NarOsv_2016_1_6 [in Ukrainian].

2. Dovha T. (2016). *Elementy imidzhotvorchosti u navchal'no-profesiyiniy diyal'nosti maybutn'oho vchytelya pochatkovoyi shkoly* [Elements of image-making in the educational and professional activity of the future elementary school teacher]. *Lyudynoznavchi studiyi* : zb. nauk. prats' Drohobyt's'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya «Pedahohika» – Human studies: coll. sciences works of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University. Pedagogy series, vyp. 3/35, 100-108. [in Ukrainian].

3. Dovha T. Ya. (2014). *Imidzh suchasnoho vchytelya* [Image of the modern teacher] : navch. posibn. Kirovohrad : PP «Eksklyuzyv-System». [in Ukrainian].

4. Yevtushenko H. V. (2016). *Imidzh suchasnoho vykladacha: sunist' ta osoblyvosti formuvannya* [Image of the modern teacher: the essence and features of formation]. *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky – Global and national problems of economy*, № 11, 630-634. [in Ukrainian].

5. Zinchenko V. (2008). *Imidzh uchytelya, abo psykholohiya odyahu* [Teacher's image, or psychology of clothing]. *Vidkrytyy urok : Rozrobky. Tekhnolohiyi. Dosvid – Open Lesson: Developments. Technologies. Experience*, № 4, 85-86. [in Ukrainian].

6. Kalyuzhnyy A. A. (2010). *Osoblyvosti pobudovy profesiyinoho imidzhu* [Features of construction of professional image]. *Visnyk Derzhavnoho universytetu upravlinnya. Seriya : Sotsiolohiya i keruvannya personalom – Bulletin of the State University of Management. Series: Sociology and Personnel Management*, № 3 (19), 59-63. [in Ukrainian].

7. Kalyuzhnyy A. A. (2015). *Sotsial'no-psykholohichni mekhanizmy pobudovy imidzhu* [Socio-psychological mechanisms of image construction]. *Visnyk Derzhavnoho universytetu upravlinnya. Seriya : Sotsiolohiya i keruvannya personalom – Bulletin of the State University of Management. Series: Sociology and Personnel Management*, № 2 (13), 15-19. [in Ukrainian].

8. Koval'chuk L. (2007). *Formuvannya imidzhu maybutn'oho vchytelya u protsesi vyvchennya pedahohichnykh dystsyplin v klasychnomu universyteti* [Formation of the image of the future teacher in the process of studying pedagogical disciplines at the classical university]. *Visnyk L'viv's'koho universytetu. Seriya : Pedahohichna – Bulletin of Lviv University. Series: pedagogical*, vyp. 22, 65-74. [in Ukrainian].

9. Kostyeva T. B. (2016). *Rol' imidzhu v profesiyi sotsial'noho pratsivnyka* [The role of image in the profession of social worker]. *Naukovi pratsi. Pedahohika : naukovo-metodychny zhurnal CHDU imeni Petra Mohyly – Scientific works. Pedagogy: Petro Mohyla Scientific and Methodological Journal*, Is. 269, 257. [in Ukrainian].

10. Oleksenko V. (2015). *Formuvannya profesiyinoho imidzhu suchasnoho vchytelya* [Formation of the professional image of the modern teacher]. *Problemy osvity – Education problems*, 84, 258-263. URL : <https://imzo-journal.org.ua> [in Ukrainian].

11. Ryukle X. (2006). *Vasha tayemna zbroya v spilkuванні. Mirnika, zhest, rukh* [Your secret weapon in communication. Facial expressions, gesture, movement]. *Kyiv : Interekspert*. [in Ukrainian].

12. Shyshova I. O. (2012). *Imidzh yak komponent psykholohichnoyi kultury maybutn'oho pedahoha* [Image as a component of the psychological culture of the future teacher]. *Problemy suchasnoyi psykholohiyi – Problems of modern psychology* : zb. nauk. prats' K-PNU imeni Ivana Ohiyenka, In-t psykholohiyi imeni H. S. Kostyuka NAPN Ukrainy / za red. S. D. Maksymenka, L. A. Onufriyevoyi, vyp. 18, 842-851. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті розкриваються психологічні аспекти формування професійного іміджу сучасного вчителя. Відзначено, що нові стандарти вищої освіти підвищують рівень уваги й вимог до особистості, професіоналізму та компетентності сучасного вчителя. Виникає необхідність формування нового стилю соціальної поведінки майбутнього вчителя.

Аналізуються концептуальні підходи до формування професійного іміджу майбутнього вчителя. Зазначено, що ця проблематика висвітлювалася науковцями в контексті психології індивідуальності, становлення «Я-концепції» особистості, іміджології, формування педагогічного іміджу та професійного образу «Я» майбутнього педагога, педагогічної майстерності освітян.

Встановлено, що імідж є складним психолого-педагогічним явищем, своєрідною програмою соціальної поведінки людини і концентрує в собі найважливіші професійні характеристики, що презентуються через зовнішній вигляд та професійні якості.

Професійний імідж вчителя розглядається як форма самовиявлення індивідуального цілісного образу особистості вчителя як реалізатора потреб мікро- та макросоціуму в освітніх послугах, за якої виявляються найбільш виразні ділові та особистісні якості відповідно до статуту вчителя та соціальної ролі в освітньому середовищі. Імідж педагога формується поступово і є прийомом впливу на особистість, способом саморегулювання та самонавіювання, найважливішим елементом підготовки до професійної діяльності.

Представлені результати емпіричного дослідження констатують, що особлива увага має бути зосереджена на вищій ланці освіти, мета якої полягає в підготовці фахівців, конкурентоздатних на сучасному ринку праці. Тому актуальними постають питання створення та закріплення позитивного іміджу молодих учителів, які через невеликий педагогічний досвід відчувають труднощі з пошуком найбільш оптимальних способів поведінки в професійній діяльності.

Ключові слова: імідж, професійний імідж, структура професійного іміджу, функції іміджу, види іміджу, іміджева діяльність учителя.